

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sosiaalihuoltolain ja terveydenhuoltolain muuttamisesta sekä niihin liittyviksi laeiksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sosiaalihuoltolain ja terveydenhuoltolain muuttamisesta sekä niihin liittyviksi laeiksi (HE 197/2022 vp): Asia on saapunut sosiaali- ja terveysvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- hallitussihteeri Anu Kangasjärvi, sosiaali- ja terveysministeriö
- sosiaalineuvos Virva Juurikkala, sosiaali- ja terveysministeriö
- lääkintöneuvos Helena Vormo, sosiaali- ja terveysministeriö
- esittelijäneuvos Riitta Burrell, eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia
- apulaisoikeusasiamies Maija Sakslin, eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia
- erityisasiantuntija Sanna Kohvakka, Rikosseuraamuslaitos
- tenure track -professori Katja Kuusisto, Tampereen yliopisto
- ylitarkastaja Lilli Autti, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira)
- tutkimusprofessori Jaana Suvisaari, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL)
- johtaja Tiina Kirmanen, Etelä-Karjalan hyvinvointialue
- toimialajohtaja Jesper Ekelund, Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri
- päihdepalvelujen päällikkö Pia Pulkkinen, Helsingin kaupunki, päihdepalvelut
- aluehallintoylilääkäri Tapio Kekki, Lapin aluehallintovirasto
- sosiaalijohtaja Leena Pimperri-Koivisto, Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue
- lakimies Kaisa-Maria Kimmel, Suomen Kuntaliitto
- erityisasiantuntija Ellen Vogt, Suomen Kuntaliitto
- tutkimuspäällikkö Jouni Tourunen, A-klinikkasäätiö sr
- johtaja Riikka Shemeikka, Kuntoutussäätiö
- päihdeasiamies Tuula Sillanpää, Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry
- erityisasiantuntija Jonna Lindqvist, Lastensuojelun Keskusliitto ry
- johtava asiantuntija Kristian Wahlbeck, MIELI Suomen Mielenterveys ry
- erityisasiantuntija Marja Marttila, Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry

Valiokunta on saanut kirjalliset lausunnot:

Valiokunnan mietintö StVM 24/2022 vp

- oikeusministeriö
- Lapsiasiavaltuutetun toimisto
- Kansaneläkelaitos
- Työterveyslaitos
- Socca - Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus
- Ahvenanmaan maakunnan hallitus
- A-Kiltojen Liitto ry
- Hyvinvointiala HALI ry
- Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry
- SAMS - Samarbetsförbundet kring funktionshinder rf
- Suomen Päihderiippuvaiset ry
- Vammaisfoorumi ry

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi sosiaalihuoltolakia, toistaiseksi ja väliaikaisesti terveydenhuoltolakia, mielenterveyslakia, päihdehuoltolakia, sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annettua lakia, Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annettua lakia, ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annettua lakia, Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisista lastensuojeluyksiköistä annettua lakia, huumausainelakia, Vankiterveydenhuollon yksiköstä annettua lakia, siviilipalveluslakia ja henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa annettua lakia.

Pääministeri Sanna Marinin hallituksen hallitusohjelmakirjauksen mukaan mielenterveys- ja päihdelainsäädäntö uudistetaan. Mielenterveys- ja päihdepalveluista ehdotetaan säädettäväksi jatkossa sosiaalihuollon palvelujen osalta sosiaalihuoltolaissa ja terveyden- ja sairaanhoidon osalta terveydenhuoltolaissa, lukuun ottamatta tahdosta riippumatonta hoitoa ja valtion mielisairaaloitten toimintaa, joista säädettäisiin edelleen mielenterveyslaissa ja päihdehuoltolaissa. Lisäksi esityksessä ehdotetaan kumottavaksi päihdehuoltolain sääntely koskien tahdosta riippumattomaan hoitoon määräämistä väkivaltaisuuden perusteella.

Esityksessä selkeytettäisiin hyvinvointialueiden ja kuntien mielenterveyden edistämisen ja ehkäisevän päihdetyön tehtäviä sekä mielenterveys-, päihde- ja riippuvuustyön ja hoidon toteuttamista osana hyvinvointialueiden sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja. Lisäksi näiden palvelujen osalta selvennettäisiin sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä ja vastuunjakoja sekä vahvistettaisiin sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen yhteensovittamista ja järjestämistä tarvittaessa yhteisesti toteutettuina palveluina.

Mielenterveyden hoito sekä päihde- ja riippuvuushoito tulisi järjestää monimuotoisesti, jatkuvuutta varmistuen ja huomioiden terveyden hoitaminen kokonaisuutena. Työnohjauksen järjestämisen velvoite laajennettaisiin koskemaan mielenterveyden hoidon lisäksi päihde- ja riippuvuus-hoitoa. Terveydenhuolto ja sosiaalipäivystys toteuttaisivat yhdessä psykososiaalista tukea kiireellisissä tilanteissa. Kiireellisten tilanteiden psykososiaalisen tuen ensivaiheen johtovastuu olisi sosiaalipäivystyksellä.

Valiokunnan mietintö StVM 24/2022 vp

Esitys tukisi sosiaalihuollon asiakkaan oikeutta saada tarvitsemansa tuki ja sosiaalipalvelut päihdeiden ongelmakäytöstä tai muusta riippuvuuskäyttäytymisestä taikka psyykkisen toimintakyvyn heikkenemisestä aiheutuvaan tuen tarpeeseen. Ehdotuksella parannettaisiin asiakkaiden tavoittamista palvelujen piiriin vahvistamalla yhteisösosiaalityötä sosiaalihuollon hyvinvointia edistävänä tehtävänä sekä osana sitä tai muita palveluja järjestettävää etsivää työtä. Uudeksi sosiaalipalvelun muodoksi sosiaalihuoltolakiin lisättäisiin päihdeitä ongelmallisesti käyttäville henkilöille päihdetyön erityisenä palveluna tarjottava päiväkeskuspalvelu.

Esitys liittyy valtion vuoden 2023 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan pääsääntöisesti 1.1.2023. Työnohjauksen laajenusta päihde- ja riippuvuushoitoon, yhteisösosiaalityötä ja etsivää työtä sekä päihdetyön erityisenä palveluna järjestettävää päiväkeskusta koskevat säännökset on kuitenkin tarkoitettu tulemaan voimaan 1.7.2023. Laki terveydenhuoltolain väliaikaisesta muuttamisesta on tarkoitettu olevan voimassa 1.1.—30.6.2023.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Yleistä

Esityksessä ehdotetaan uudistettavaksi mielenterveys- ja päihdepalveluita koskevaa sääntelyä niin, että näistä palveluista säädetään jatkossa sosiaalihuoltolaissa (1301/2014) ja terveydenhuoltolaissa (1326/2010). Mielenterveyslakiin (1116/1990) ja päihdehuoltolakiin (41/1986) jää ehdotuksen mukaan vain tahdosta riippumatonta hoitoa ja valtion mielisairaaloita koskeva sääntely.

Esityksen keskeisenä tavoitteena on integroida mielenterveys- ja päihdepalvelut lähemmin osaksi muuta sosiaali- ja terveydenhuoltoa sekä parantaa mielenterveys-, päihde- ja riippuvuuspalvelujen saatavuutta, tarpeen mukaisuutta ja laatua. Lisäksi esitys selkeyttää mielenterveyden edistämisen ja ehkäisevän päihdetyön tehtäviä sekä mielenterveys-, päihde- ja riippuvuustyön ja hoidon toteuttamista osana hyvinvointialueiden sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää esityksen tavoitteita tärkeinä ja kannattaa lakiehdotusten hyväksymistä. Ehdotetut muutokset ovat pääosin olemassa olevaa sääntelyä täsmentäviä tai tarkentavia, mutta ne selkeyttävät tehtäviä, työnjakoa ja yhteistyötä ja siten tukevat toiminnan järjestämistä uusilla alueilla. Kunnat ovat järjestäneet mielenterveyspalvelut ja erityisesti päihdepalvelut hyvin vaihtelevin tavoin. Asiakkaat ja potilaat eivät ole olleet yhdenvertaisessa asemassa tuen ja hoidon saamisessa. Ehdotettu sääntely ohjaa uusia hyvinvointialueita alusta saakka yhtenäistämään mielenterveys- ja päihdepalveluita, mikä edistää alueellista yhdenvertaisuutta palveluiden saamisessa. Lisäksi mielenterveys- ja päihdepalveluja koskevan sääntelyn siirtäminen erillislaeista sosiaali- ja terveydenhuollon yleislainsäädäntöön voi osaltaan vähentää näihin palveluihin liittyvää leimautumista, mikä madaltaa kynnystä hakeutua palveluihin.

Esityksen toteuttamiseen on varattu 16,25 miljoonaa euroa vuodelle 2023 ja 18 miljoonaa euroa vuodesta 2024 eteenpäin. Valiokunta pitää tärkeänä, että lainsäädännön toimeenpanoa ja palve-

Valiokunnan mietintö StVM 24/2022 vp

lujen vaikuttavuutta seurataan. Valiokunta myös korostaa, että esityksen tavoitteiden toteutuminen edellyttää lainsäädännön ohella toimintatapojen muutosta.

Sosiaalihuollon ja terveydenhuollon tehtävät mielenterveys-, päihde- ja riippuvuustyössä sekä hoidossa

Valiokunta pitää kannatettavana ehdotettua mielenterveys- ja päihdelainsäädännön uudistamista siten, että kyseisistä palveluista säädetään jatkossa sosiaalihuollon palvelujen osalta sosiaalihuoltolaissa ja terveyden- ja sairaanhoidon osalta terveydenhuoltolaissa. Valiokunta toteaa, että esityksessä ehdotetut muutokset tukevat toimintamallia, jossa otetaan huomioon potilaan tai asiakkaan terveydenhuollon ja sosiaalihuollon tarve siitä riippumatta, tapahtuuko ensimmäinen yhteydenotto terveydenhuoltoon vai sosiaalihuoltoon vai yhteiseen toimintayksikköön.

Valiokunta pitää tärkeänä, että ehdotetuissa säännöksissä kiinnitetään huomiota palvelujen sujuvuuden varmistamiseen ja moniammatilliseen yhteistyöhön, jota tarvitaan asiakas- ja potilaskeskeisten palvelujen suunnittelemiseksi. Muutokset myös korostavat, että palvelu on valittava niin, että lääketieteellisesti tarpeelliseksi arvioitu hoito ja sosiaalihuoltolain mukaiset tuen tarpeita vastaavat palvelut toteutuvat tarvittaessa samanaikaisesti.

Valiokunta pitää myönteisenä, että sosiaalihuoltolaissa (7 b §) ja terveydenhuoltolaissa (20 §) ehdotetaan säädettäväksi mielenterveyden edistämisestä yhteistyössä kuntien kanssa ja ehkäisevää päihdetyötä. Valiokunta korostaa, että riittävän varhaisella puuttumisella ja ennaltaehkäisyllä voidaan vähentää raskaampien palvelujen tarvetta ja vähentää inhimillistä kärsimystä. Valiokunta painottaa myös kuntien ja järjestöjen kanssa tehtävän yhteistyön merkitystä mielenterveyden edistämisessä ja ehkäisevässä päihdetyössä.

Valiokunta pitää lisäksi myönteisenä, että esityksessä ehdotetaan lisättäväksi sekä sosiaalihuoltolakiin että terveydenhuoltolakiin näkyviin päihteiden ongelmakäytön ja päihdehäiriöiden lisäksi muu riippuvuuskäyttäytyminen. Esitetyn täsmennyksen tavoitteena on, että sosiaalihuollossa ja terveydenhuollon palveluissa aikaisempaa paremmin tunnistettaisiin myös muun riippuvuuskäyttäytymisen aiheuttama tuen tai hoidon tarve, jolloin asiakas saisi mahdollisimman aikaisessa vaiheessa tarpeenmukaisen avun. Valiokunta korostaa, että määrittävänä tekijänä ei ole riippuvuuden nimi, vaan tuen ja hoidon tarve. Säännöskohtaisissa perusteluissa (s. 117) on käytetty rahapeliriippuvuutta esimerkkinä toiminnallisista riippuvuuksista, mutta muita riippuvuuksia voi olla esimerkiksi tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttö ja digipeliriippuvuus sekä näihin liittyvä ylivelkaantuminen ja pikavippien käyttö. Avun tai hoidon tarpeeseen vastaaminen ei siten edellytä diagnoosia tai täsmällistä sairauden määrittelyä.

Valiokunta pitää myönteisenä, että sosiaali- ja terveydenhuollon yhteisiä palveluita koskevaa sääntelyä täsmennetään. Mielenterveys-, päihde- ja riippuvuuspalveluissa hoitoa ja sosiaalista tukea ei voida useinkaan erottaa toisistaan, jolloin palvelut on tarkoituksenmukaisinta toteuttaa sosiaali- ja terveydenhuollon yhteisinä palveluina, joissa asiakkaan tarvitsema tuki on joustavasti saatavilla. Ehdotetun sosiaalihuoltolain 2 a §:n 1 momentin ja terveydenhuoltolain 8 a §:n 1 momentin mukaan palvelu on valittava asiakkaan ja potilaan edun ja tarpeen mukaisesti. Annetta-vaan sosiaalihuollon palveluun sovelletaan sosiaalihuoltolakia ja sen mukaisia menettelysääntöjä. Näin ollen sosiaalihuoltolain mukaisen kuntoutuksen ja muun tuen tarpeesta vastaavasta pal-

Valiokunnan mietintö StVM 24/2022 vp

velusta arvion tekee itsenäisesti sosiaalihuollon ammattilainen ja palvelusta annetaan hallintopäätös. Vastaavasti terveydenhuollon palveluun sovelletaan terveydenhuoltolakia ja siihen liittyviä menettelysääntöjä. Annetun palvelun sisältö määrittää siten lainsäädännön ja siitä seuraavat menettelytavat eikä se, millaiseen toimintayksikköön annettava palvelu on hallinnollisesti organisoitu.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on pidetty kuitenkin epäselvänä ja tulkinnanvaraisina sosiaalihuoltolain 2 a §:n 2 ja terveydenhuoltolain 8 a §:n 2 momentteja, joiden sanamuodon mukaan "jos sekä terveydenhuollon että sosiaalihuollon palveluihin sisältyy toimintamuotoja, jotka soveltuvat molempien toimialojen käyttöön, palvelu tulee valita asiakkaan edun parhaiten turvaavalla tavalla." Asiantuntijakuulemisten perusteella valiokunta katsoo, että edellä mainitut säännökset voivat johtaa nykyisten pirstaleisten ja eriarvoistavien toimintamallien säilymiseen, ja ehdottaa niiden poistamista jäljempänä yksityiskohtaisissa perusteluissa kuvatulla tavalla. Valiokunta korostaa, että yhteisissä palveluissa sekä sosiaalihuollon että terveydenhuollon itsenäiset arviot asiakkaan palvelutarpeesta tulee ottaa huomioon asiakkaan edun turvaamiseksi.

Valiokunta kiinnittää lisäksi huomiota sosiaali- ja terveydenhuollon yhteisiä palveluja koskevan sääntelyn kehittämistarpeisiin erityisesti asiakastietojen käsittelyn osalta. Eduskunnan käsiteltävänä on hallituksen esitys laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 246/2022 vp), jonka yhtenä tavoitteena on parantaa tietojen yhteiskäyttöä yhteisissä toimintayksiköissä.

Sosiaalihuoltolain ja terveydenhuollon sosiaalipäivystyksen ja terveydenhuollon yhteistyötä koskevaan sääntelyyn (sosiaalihuoltolain 29 a ja 29 b § sekä terveydenhuoltolain 50 a ja 50 b §) ehdotetaan muutoksia kiireellisten tilanteiden psykososiaalisen tuen osalta. Ehdotuksen mukaan terveydenhuolto toteuttaisi psykososiaalista tukea osana kiireellistä hoitoa yhteistyössä sosiaalipäivystyksen antaman psykososiaalisen tuen kanssa. Kiireellisten tilanteiden psykososiaalisen tuen ensivaiheen johtovastuu ehdotetaan säädettäväksi sosiaalipäivystykselle. Säännöskohtaisten perustelujen (s. 134) mukaan terveydenhuolto vastaa kuitenkin ensisijaisesti hoidossaan olevien potilaiden psykososiaalisesta tuesta. Valiokunta toteaa, että ehdotukset tarkentavat voimassa olevaa sääntelyä sekä selventävät sosiaalihuollon ja terveydenhuollon tehtäviä ja yhteistyötä.

Sosiaalihuoltolain keskeiset muutokset

Valiokunta pitää tärkeänä, että sosiaalihuollon mielenterveys-, päihde- ja riippuvuustyöstä säädetään jatkossakin sosiaalihuoltolain mukaisina sosiaalipalveluina, jotta näihin liittyvä erityisosaaminen voidaan turvata ja palveluihin on mahdollista päästä asiakkaan tarpeen mukaan myös ilman terveydenhuollon diagnoosia.

Valiokunta toteaa, että mielenterveyden edistäminen (7 b §) osana sosiaalihuollon palveluiden järjestämistä edesauttaa palveluketjun kokonaisvaltaista tarkastelua. Esityksen mukaiset sosiaalisen kuntoutuksen (17 §) täsmennykset vahvistavat erityisesti mielenterveyden häiriöitä sairastavien ja päihteitä ongelmallisesti käyttävien henkilöiden palveluiden integraatiota ja palvelujen sisältöjä.

Valiokunnan mietintö StVM 24/2022 vp

Valiokunta pitää tärkeänä, että sosiaalihuollon mielenterveystyön sekä päihde- ja riippuvuustyön sääntelyä tarkennetaan niiden erityisten palvelujen osalta, joita hyvinvointialueen tulee järjestää päihteiden ongelmakäytöstä tai muusta riippuvuuskäyttäytymisestä taikka psyykkisestä toimintakyvyn heikkenemisestä johtuviin tuen tarpeisiin vastaamiseksi. Päihde- ja riippuvuustyön erityisten palvelujen osalta ehdotetaan säädettäväksi, että niihin kuuluisi ainakin sosiaalityötä, sosiaaliohjausta, sosiaalista kuntoutusta sekä asumispalveluja. Psyykkiseen toimintakyvyn heikkenemiseen vastaavina, mielenterveystyön kohdennettuina palveluina tulisi järjestää ainakin asumispalveluja sekä niiden osana annettavaa sosiaalityötä, sosiaaliohjausta ja sosiaalista kuntoutusta. Erityisiä palveluita koskeva sääntelyn täsmentäminen vahvistaa sosiaalihuollon roolia sekä korostaa asiakkaiden oikeutta saada tarpeitaan vastaavia palveluja.

Valiokunta toteaa, että erityistä tukea tarvitsevan henkilön omatyöntekijän virkasuhteisuus ja laissa säädetty velvoite asiakkaan henkilökohtaisesta tapaamisesta riittävän usein (42 §) vahvistavat asiakkaiden asemaa ja omatyöntekijän roolia asiakkaan tukemisessa sekä palvelujen kokonaisuuden koordinoinnissa. Omatyöntekijän keskeisenä tehtävänä on koordinoita palvelujen kokonaisuutta sekä seurata, kuinka palveluilla ja tukitoimilla vaikutetaan ja vastataan asiakkaan tuen tarpeisiin sekä neuvoa ja ohjata asiakasta palvelujen ja tukitoimien hakemiseen liittyvissä asioissa. Valiokunta korostaa, että toimeenpanossa on kiinnitettävä erityistä huomiota sosiaalialan ammattilaisten saatavuuteen ja asiakasmääriin myös aikuisille suunnatuissa palveluissa.

Valiokunta pitää myönteisenä, että yhteisösosiaalityö ja etsivä työ määritellään sosiaalihuollon lakisääteiseksi tehtäväksi. Sosiaalihuoltolain yhteisösosiaalityötä koskeva uusi pykälä (7 §) ja sosiaalityötä koskevaan pykälään (15 §) tehdyt täsmennykset selkiyttävät yksilö- ja perhekohtaisen ja yhteisöihin kohdentuvan sosiaalityön välistä suhdetta. Yhteisösosiaalityötä koskevat säännökset vahvistavat hyvinvointialueiden järjestämistehtävää ja sosiaalityön roolia yksilö- ja perhekohtaista työtä laajemmin sosiaalista hyvinvointia lisäävässä ja ongelmia ennalta ehkäisevässä työssä. Yhteisösosiaalityö tukee osaltaan myös rakenteellisen sosiaalityön kehittämistä ja toteuttamista hyvinvointialueilla.

Ehdotuksen mukaan hyvinvointialueiden on myös järjestettävä syrjäytymistä vähentävää etsivää työtä osana yhteisösosiaalityötä tai muita sosiaalipalveluja, mikä parantaa vaikeimmin tavoitettavien asiakkaiden pääsyä ja tavoittamista palveluiden piiriin. Uudeksi sosiaalipalvelun muodoksi sosiaalihuoltolakiin ehdotetaan lisättäväksi päihteitä ongelmallisesti käyttäville henkilöille päihdetyön erityisenä palveluna tarjottava päiväkeskuspalvelu, jolla parannetaan apua tarvitsevien tavoittamista.

Terveydenhuoltolain keskeiset muutokset

Valiokunta pitää hyvänä, että terveydenhuoltolain mielenterveys-, päihde- ja riippuvuuspalvelujen sääntelyssä korostetaan annettavan hoidon kokonaisuutta, monimuotoisuutta, jatkuvuutta sekä perus- ja erikoissairaanhoidon ja sosiaali- ja terveydenhuollon välistä yhteistyötä. Valiokunta katsoo, että ehdotettu sääntely tukee hoitoon pääsyä mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ja potilaan tarpeenmukaisen ja kokonaisvaltaisen terveyden- ja sairaanhoidon saatavuutta.

Hoidon kokonaisuudella tarkoitetaan esityksessä tarvittavan muun terveyden- ja sairaanhoidon toteutumista mielenterveyden häiriötä sairastavalla potilaalla sekä mielenterveyden hoidon ja

Valiokunnan mietintö StVM 24/2022 vp

päihde- ja riippuvuushoidon yhteyttä. Palvelujen monimuotoisuudella tarkoitetaan muun muassa sitä, että perusterveydenhuollon käytettävissä on tarpeen mukaan vastaanotto toiminnan lisäksi esimerkiksi potilaan kotiin tai arjen elämänpiiriin vietäviä palveluita, kuten esimerkiksi sähköisiä omahoidon palveluja ja muita sähköisiä hoitomuotoja (mm. verkkoterapia). Erityistä huomiota tulee valiokunnan näkemyksen mukaan kiinnittää hoidon jatkuvuuteen kaikissa siirtymävaiheissa ja erityisesti silloin, kun potilas siirtyy palvelusta toiseen, esimerkiksi sairaanhoidosta kotiin tai esimerkiksi lastenpsykiatrialta nuorisopsykiatrialle ja nuorisopsykiatrialta aikuispsykiatrialle.

Terveys- ja hyvinvointilakiin ehdotetaan lisättäväksi voimassa olevan päihdehuoltolain mukainen asetuksenantovaltuus hyväksyttävästä hoidosta huumausaineriikoksissa annetun sosiaali- ja terveysministeriön asetuksen antamiselle (78 b §). Lisäksi terveys- ja hyvinvointilakiin (28 a §), mielenterveyslakiin (6 a §) ja vankiterveydenhuollon yksiköstä annettuun lakiin (16 a §) ehdotetaan lisättäväksi päihdehuoltolain mukainen asetuksenantovaltuus opioidiriippuvaisten vieroitus- ja korvaushoidosta erällä lääkkeillä annetun sosiaali- ja terveysministeriön asetuksen antamiselle. Valiokunta kiinnittää sosiaali- ja terveysministeriön huomiota erityisesti jälkimmäisen asetuksen päivittämisen tarpeeseen, joka koskee vanhentuneita viittauksia ja tietojenluovutusta koskevia säännöksiä.

Lasten ja nuorten mielenterveys- ja päihdepalvelut

Esityksen tavoitteena on parantaa mielenterveys- ja päihdepalvelujen saatavuutta kaikissa ikäryhmissä. Esityksen vaikutusarvioissa on nostettu esille lasten ja nuorten mielenterveys-, päihde- ja riippuvuuspalveluihin liittyvät erityispiirteet. Esityksessä todetaan, että ehdotetut muutokset tukevat tavoitetta sujuvien monialaisten palveluketjujen ja uudenlaisten integroitujen palvelujen kehittämisestä lapsille ja nuorille.

Lasten ja nuorten mielenterveys- ja päihdepalveluihin pääsyssä on ollut suuria haasteita jo pitkään, ja ne ovat kärjistyneet koronapandemian aikana. Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on kiinnitetty huomiota siihen, että nyt ehdotettavat lainsäädäntömuutokset on kokonaisuudessaan rakennettu aikuislähtöisesti eikä lainsäädännössä erikseen huomioida lasten ja nuorten mielenterveys- ja päihdepalvelujen kehittämistarvetta. Esityksessä ei esimerkiksi ehdoteta muutoksia koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoon koskevaan lainsäädäntöön, vaikka esityksen perusteluissa on tunnistettu koulu- ja opiskeluterveydenhuollon merkitys ja varsinkin kouluikäisten lasten ja nuorten palveluiden hajanaisuus ja riittämättömyys (s. 37).

Valiokunta korostaa, että nyt ehdotetun sääntelyn toimeenpanossa tulee kiinnittää erityistä huomiota lasten ja nuorten palvelujen kehittämiseen. Lapsille ja nuorille tulee turvata perus- ja erikoistason mielenterveys- ja päihdepalvelut heidän tarpeidensa mukaisina kokonaisuuksina ja sosiaali- ja terveydenhuollon integroituna palveluina. Erityistä huomiota tulee kiinnittää ehkäisevien ja perustason palvelujen saatavuuteen.

Valiokunta pitää välttämättömänä, että lasten ja nuorten mielenterveys- ja päihdepalvelujen toteutumista, saatavuutta ja laatua seurataan erityisen tarkasti ja tarvittaessa ryhdytään lainsäädäntötoimiin, jos nyt ehdotettavilla muutoksilla ei saada aikaan selkeää ja vaikuttavaa parannusta.

Valiokunnan mietintö StVM 24/2022 vp

Muut huomiot

Ahvenanmaan maakunnan hallituksen lausunnon mukaan esitys jättää valtakunnan toimivaltaan kuuluvien tahdosta riippumattomaa hoitoa koskevien mielenterveyslain 3 §:n ja päihdehuoltolain 3 §:n soveltamisen Ahvenanmaalla epäselväksi 1.1.2023 alkaen, koska esityksessä ei ole huomioitu sitä, ettei sosiaali- ja terveydenhuollon organisoiminen hyvinvointialueille koske Ahvenanmaata. Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 27 §:n 24 kohdan mukaan hallinnollista puutumista henkilökohtaiseen vapauteen koskevat tehtävät ovat valtakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluvia tehtäviä.

Sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen lainsäädäntöön sekä eräihin muihin lakeihin tehtävistä muutoksista hyvinvointialueiden perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämisen uudistusta koskevasta lainsäädännöstä johtuen koskevan hallituksen esityksen (HE 56/2021 vp, ns. Sote 100-esitys) yhteydessä on tehty tekniset muutokset, jotka aiheutuvat sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuun siirtymisestä kunnilta hyvinvointialueille. Osa esitykseen sisältyvistä laeista piti sisällään sääntelyä, joka on Ahvenanmaan itsehallintolain mukaan valtakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluvaa. Koska esityksessä ehdotettiin muutettaviksi viittaukset kuntaan viittauksiksi hyvinvointialueeseen, tiettyihin valtakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluviin sosiaalihuollon tehtäviä koskeviin lakeihin tai niiden yksittäisiin pykäliin lisättiin säännös, joka koski lain soveltamista Ahvenanmaalla. Tällainen säännös lisättiin mm. kehitysvammalakiin, joka pitää sisällään valtakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluvia hallinnollista puutumista henkilökohtaiseen vapauteen koskevia tehtäviä. Säännöstä lakien soveltamisesta Ahvenanmaalla ei ehdotettu lisättäväksi terveydenhuoltoa koskeviin lakeihin, koska terveydenhuollosta vastaa Ahvenanmaan maakunnan kuntien sijasta Ahvenanmaan maakunnan terveys- ja sairaanhoitoviranomainen ÅHS.

Perustuslakivaliokunnan tuolloin antaman lausunnon (PeVL 18/2022 vp, kappale 8) mukaan ehdotettu sääntelyratkaisu noudattaa Ahvenanmaan valtuuskunnan asiassa esittämää kantaa, jonka mukaan itsehallintolaista ei johdu estettä sille, että sellaiset valtakunnan toimivaltaan kuuluvat tehtävät, jotka valtakunnan lainsäädännön mukaan kuuluvat kunnille, pysyvät Ahvenanmaan maakunnassa kuntien tehtävinä, vaikka ne muualla Suomessa siirretään sellaisille viranomaisille, joita Ahvenanmaalla ei ole. Perustuslakivaliokunta katsoi lausunnossaan, että sääntelylle ei myöskään ole estettä perustuslain kunnallista itsehallintoa ja kuntien asukkaiden yhdenvertaisuutta koskevan sääntelyn näkökulmasta (ks. esim. PeVL 17/2021 vp, kappaleet 107—116). Perustuslakivaliokunta kiinnitti kuitenkin huomiota siihen, että Ahvenanmaan itsehallinnon kannalta nyt ehdotettavaa lainsäädännöllistä järjestelyä asianmukaisempaa olisi säätää tarpeelliset muutokset itsehallintolakiin (kappale 9).

Valiokunta toteaa, että nyt käsiteltävänä olevan lakiesityksen perusteella mielenterveys- ja päihdelakeihin ei jää sosiaalihuoltoa koskevia tehtäviä. Valiokunnan sosiaali- ja terveysministeriöltä saaman selvityksen mukaan voimassa olevaan mielenterveyslakiin on jo tehty lailla mielenterveyslain muuttamisesta (583/2022, HE 56/2021 vp) sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksesta johtuvat tekniset muutokset, joiden perusteella järjestämisvastuu siirtyy vuoden 2023 alusta lukien kunnilta hyvinvointialueille. Laissa maininnat kunnasta on muutettu hyvinvointialueeksi ilman, että Ahvenanmaan maakunnan valtakunnasta poikkeavaa terveydenhuollon järjestämistäpää on huomioitu lainsäädännössä. Mielenterveyslaista poiketen päihdehuoltolakiin ei ole tehty

Valiokunnan mietintö StVM 24/2022 vp

aiemmin sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisuudistuksesta johtuvia muutoksia, mutta senkin osalta tulee ministeriön selvityksen mukaan noudattaa Ahvenanmaan osalta samaa sääntelytapaa kuin muissakin terveydenhuoltoa koskevissa säädöksissä.

Ahvenanmaan maakunnan hallituksen valiokunnalle toimittaman lausunnon mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädäntöön sisältyy nyt käsiteltävänä olevaan esitykseen sisältyvien säännösten lisäksi muitakin epäselvyyksiä ja puutteita, jotka maakunnan hallituksen mielestä tulisi korjata, jotta kyseistä lainsäädäntöä voitaisiin soveltaa Ahvenanmaalla. Valiokunta edellyttää, että valtioneuvosto arvio erillisessä valmistelussa sosiaali- ja terveydenhuoltoa koskevan lainsäädännön mahdolliset muutostarpeet kokonaisuutena siltä osin kuin kyse on valtakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluvien säännösten soveltamisesta Ahvenanmaalla.

VALIOKUNNAN YKSITYSKOHTAISET PERUSTELUT

1. Laki sosiaalihuoltolain muuttamisesta

2 a §. Sosiaali- ja terveydenhuollon yhteiset palvelut. Pykälän 1 momentin mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon yhteisesti toteutetuissa palveluissa, toimintayksiköissä tai toimipaikoissa tai kun asiakas muutoin tarvitsee sekä sosiaali- että terveydenhuollon palveluja on sovellettava sosiaalihuollon palvelujen osalta sosiaalihuoltolain säännöksiä ja lääketieteellisen tarpeen mukaisen terveyden- ja sairaanhoidon osalta terveydenhuoltolain säännöksiä. Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että jos sekä sosiaalihuollon että terveydenhuollon palveluihin sisältyy toimintamuotoja, jotka soveltuvat molempien toimialojen käyttöön, palvelu tulee valita asiakkaan edun parhaiten turvaavalla tavalla.

Pykälän tarkoituksena on sääntelyä selkeyttämällä turvata asiakkaan edun toteutuminen ja yhdenvertainen kohtelu, vahvistaa sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyötä sekä selvittää ja edistää yhdessä toteutettuja palveluja sosiaali- ja terveydenhuollossa silloin, kun se on palvelujen antamiseksi tarkoituksenmukaista. Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa valvontaviranomaiset ovat nostaneet esille, että ehdotettu 2 momentin muotoilu on epäselvä ja tulkinnanvarainen, mikä voi johtaa nykyisten pirstaleisten ja eriarvoistavien toimintamallien säilymiseen. Valiokunta ehdottaa, että 2 momentti poistetaan 1 momentin sisällön selkeyttämiseksi. Samaa muutosta ehdotetaan jäljempänä myös terveydenhuoltolakiin hallituksen esityksessä ehdotettuun 8 a §:ään. Valiokunta korostaa, että integroiduissa palveluissa kummankin ammattikunnan itsenäiset arviot asiakkaan palvelutarpeesta tulee ottaa huomioon, kun tarkoituksena on turvata asiakkaan etu.

24 §. Päihde- ja riippuvuustyö. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi sosiaalihuollon päihde- ja riippuvuustyön kokonaisuudesta. Pykälän 4 momentissa korostetaan oikeutta saada palveluja paitsi henkilön oman myös hänen perheensä ja muiden läheistensä avun ja tuen tarpeen perusteella. Valiokunta ehdottaa momenttia täsmennettäväksi lisäämällä siihen viittaus lain 11 §:n mukaisiin tuen tarpeisiin, eli momentissa mainituilla henkilön, hänen perheensä ja muiden läheistensä avun ja tuen tarpeilla tarkoitetaan sosiaalihuoltolain 11 §:n mukaisia tuen tarpeita. Näihin tarpeisiin voidaan vastata samassa laissa säädetyillä palveluilla, kuten esimerkiksi 17 §:n mukaisella sosiaalisella kuntoutuksella.

Valiokunnan mietintö StVM 24/2022 vp

25 §. Mielensterveystyö. Valiokunta ehdottaa, että pykälän 3 momenttiin lisätään viittaus lain 11 §:n mukaisiin tuen tarpeisiin vastaavasti kuten 24 §:n 4 momenttiin, jolloin momentissa mainituilla henkilön, hänen perheensä ja muiden läheistensä avun ja tuen tarpeilla tarkoitetaan sosiaalihuoltolain 11 §:n mukaisia tuen tarpeita. Lisäksi valiokunta ehdottaa, että pykälän 4 momentissa käytetään ehkäisevän mielensterveystyön käsitteen sijasta mielensterveysten edistämisen käsitettä.

2. Laki terveydenhuoltolain muuttamisesta

8 a §. Sosiaali- ja terveydenhuollon yhteiset palvelut. Valiokunta ehdottaa 2 momenttia poistettavaksi vastaavin perustein kuin sosiaalihuoltolain 2 a §:n 2 momentti.

27 §. Mielensterveysten hoito. Valiokunta ehdottaa, että pykälän 1 momenttiin lisätään maininta hyvinvointialueen järjestämisvelvollisuudesta, jolloin pykälä olisi yhdenmukainen muiden terveydenhuoltolain 3 luvussa olevien pykäliden sanamuodon kanssa. Lisäksi valiokunta ehdottaa, että pykälän 3 momentissa käytetään ehkäisevän mielensterveystyön käsitteen sijasta mielensterveysten edistämisen käsitettä.

28 §. Päihde- ja riippuvuushoito. Vastaavasti kuten 27 §:n 1 momenttiin, valiokunta ehdottaa, että pykälän 1 momenttiin lisätään maininta hyvinvointialueen järjestämisvelvollisuudesta, jolloin pykälä olisi yhdenmukainen muiden terveydenhuoltolain 3 luvussa olevien pykäliden sanamuodon kanssa.

28 a §. Opioidiriippuvuuden vieroitus- ja korvaushoito opioidilääkkeillä. Valiokunta ehdottaa, että pykälän otsikko muutetaan muotoon "opiodiriippuvuuden vieroitus- ja korvaushoito opioidilääkkeillä", koska käsitettä "opiodiriippuvainen" voidaan pitää leimaavana. Vastaava otsikkomuutos ehdotetaan jäljempänä tehtäväksi myös mielensterveyslain 6 a §:ään ja vankiterveydenhuollon yksiköstä annetun lain 16 a §:ään.

78 b §. Sosiaali- ja terveysministeriön hyväksymä hoito huumausainerikoksissa. Pykälän 1 momentin soveltamisala on virheellisesti rajattu rikoksesta epäiltyyn, vaikka rikoslain 50 luvun 7 §:ssä on mainittu rikoksesta epäillyn lisäksi myös tekijä. Valiokunta ehdottaa, että pykälän 1 momenttiin lisätään rikoksesta epäillyn lisäksi myös rikoksen tekijä.

4. Laki mielensterveyslain muuttamisesta

6 a §. Opioidiriippuvuuden vieroitus- ja korvaushoito opioidilääkkeillä. Valiokunta ehdottaa, että pykälän otsikko muutetaan muotoon "opiodiriippuvuuden vieroitus- ja korvaushoito opioidilääkkeillä". Lisäksi valiokunta ehdottaa selkeyden vuoksi, että 1 momentin asetuksenantovaltuus muutetaan samaan muotoon kuin hallituksen esityksessä on terveydenhuoltolain 28 a §:n osalta esitetty. Sama muutos ehdotetaan jäljempänä tehtäväksi myös vankiterveydenhuollon yksiköstä annetun lain 16 a §:ään.

Valiokunnan mietintö StVM 24/2022 vp

10. Laki Vankiterveydenhuollon yksiköstä annetun lain muuttamisesta

16 a §. Opioidiriippuvuuden vieroitus- ja korvaushoito opioidilääkkeillä. Valiokunta ehdottaa, että pykälän otsikko muutetaan muotoon "opioidiriippuvuuden vieroitus- ja korvaushoito opioidilääkkeillä". Lisäksi valiokunta ehdottaa selkeyden vuoksi, että 1 momentin asetuksenantovaltuus muutetaan samaan muotoon kuin hallituksen esityksessä on terveydenhuoltolain 28 a §:n osalta esitetty.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 197/2022 vp sisältyvät 3., 5.—9. ja 11.—13. lakiehdotuksen.

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 197/2022 vp sisältyvät 1., 2., 4. ja 10. lakiehdotuksen. (Valiokunnan muutosehdotukset)

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Laki

sosiaalihuoltolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan sosiaalihuoltolain (1301/2014) 2 §:n 2 momentti,
muutetaan 3 §:n 3 kohta, 11 §:n 8 kohta, 14 ja 15 §, 17 §:n 1 momentin johdantokappale, 24 ja 25 §, 29 a §:n 2—4 momentti, 42 §:n 2—4 momentti ja 44 §:n 1 momentin 1 kohta, sellaisina kuin niistä ovat 14 § osaksi laeissa 512/2016, 635/2021, 589/2022, 783/2022 ja 790/2022, 24 ja 25 § osaksi laissa 589/2022, 29 a §:n 2 ja 3 momentti laissa 1517/2016 ja 4 momentti laissa 589/2022 sekä 42 §:n 2 momentti laissa 1347/2016, ja
lisätään lakiin uusi 2 a, 7 a, 7 b, 24 a, 24 b, 25 a ja 29 b § sekä 42 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 1347/2016, uusi 5 momentti seuraavasti:

Valiokunnan mietintö StVM 24/2022 vp

2 a §

Sosiaali- ja terveydenhuollon yhteiset palvelut

Sosiaali- ja terveydenhuollon yhteisesti toteutetuissa palveluissa tai kun asiakas muutoin tarvitsee sekä sosiaali- että terveydenhuollon palveluja on sovellettava tämän lain säännöksiä tuen tarpeita vastaavien sosiaalihuollon palvelujen antamisesta ja terveydenhuoltolain (1326/2010) säännöksiä lääketieteellisen tarpeen mukaisen terveyden- ja sairaanhoidon antamisesta.

~~Jos sekä sosiaalihuollon että terveydenhuollon palveluihin sisältyy toimintamuotoja, jotka soveltuvat molempien toimialojen käyttöön, palvelut tulee valita asiakkaan edun parhaiten turvalla tavalla.~~

3 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

3) *erityistä tukea tarvitsevalla henkilöllä ja asiakkaalla* henkilöä, jolla on erityisiä vaikeuksia hakea ja saada tarvitsemiaan sosiaali- ja terveyspalveluja kognitiivisen tai psyykkisen vamman tai sairauden, päihteiden ongelmakäytön tai muun riippuvuuskäyttäytymisen, usean yhtäaikaisen tuen tarpeen tai muun vastaavan syyn vuoksi ja jonka tuen tarve ei liity korkeaan ikään siten kuin ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain (980/2012), jäljempänä *vanhuspalvelulaki*, 3 §:ssä säädetään;

7 a §

Yhteisösosiaalityö ja etsivä työ

Hyvinvointialueen asukkaiden saatavissa on oltava yhteisösosiaalityötä. Yhteisösosiaalityöllä edistetään yhteisöjen sosiaalista eheyttä ja hyvinvointia sekä hyviä väestösuhteita. Hyvinvointialueen järjestämää yhteisösosiaalityötä toteutetaan yhteistyössä alueen asukkaiden, kuntien, järjestöjen ja seurakuntien kanssa.

Osana yhteisösosiaalityötä tai muita sosiaalipalveluja tulee järjestää syrjäytymistä vähentävää etsivää työtä.

7 b §

Mielenterveyden edistäminen ja ehkäisevä päihdetyö

Hyvinvointialueen ja kunnan viranomaisten on yhteistyössä kehitettävä väestön elinolosuhteita siten, että ne vahvistavat mielenterveyttä suojaavia tekijöitä ja ehkäisevät ennalta mielenterveyden häiriöiden syntyä.

Hyvinvointialueen ja kunnan tehtävistä ehkäisevän päihdetyön järjestämisessä säädetään ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä annetussa laissa (523/2015).

Valiokunnan mietintö StVM 24/2022 vp

Hyvinvointialueen ja kunnan vastuista edistää asukkaidensa hyvinvointia ja terveyttä säädetään lisäksi kunnan osalta sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (612/2021) 6 §:ssä ja hyvinvointialueen osalta mainitun lain 7 §:ssä.

3 luku

Sosiaalipalvelut

11 §

Tuen tarpeet

Sosiaalipalveluja on järjestettävä:

8) päihteiden ongelmakäytöstä, muusta riippuvuuskäyttäytymisestä, mielenterveysongelmasta tai muusta sairaudesta, vammasta tai ikääntymisestä aiheutuvaan tuen tarpeeseen;

14 §

Tuen tarpeisiin vastaavat sosiaalipalvelut

Hyvinvointialueen järjestämisvastuulle kuuluvina sosiaalipalveluina on järjestettävä sen sisällöisenä ja siinä laajuudessa kuin tässä tai muussa laissa säädetään:

- 1) sosiaalityötä;
- 2) sosiaalihojausta;
- 3) sosiaalista kuntoutusta;
- 4) perhetyötä;
- 5) lapsiperheen kotipalvelua;
- 6) tukipalveluja;
- 7) kotihoitoa;
- 8) tilapäistä asumista;
- 9) tuettua asumista;
- 10) yhteisöllistä asumista;
- 11) ympärivuorokautista palveluasumista;
- 12) laitospalveluja;
- 13) liikkumista tukevia palveluja;
- 14) päihde- ja riippuvuustyötä;
- 15) päihde- ja riippuvuustyön erityisiä palveluja;
- 16) päiväkeskuspalvelua päihdetyön erityisenä palveluna;
- 17) mielenterveystyötä;
- 18) mielenterveystyön palveluja;
- 19) kasvatus- ja perheneuvontaa;
- 20) lapsen ja vanhemman välisten tapaamisten valvontaa;
- 21) omaistaan ja läheistään hoitavan henkilön vapaata;

Valiokunnan mietintö StVM 24/2022 vp

22) opiskeluhuollon kuraattoripalveluja.

Hyvinvointialue voi lisäksi järjestää muita kuin 1 momentissa tarkoitettuja 11 §:n mukaisiin tarpeisiin vastaavia sosiaalipalveluja.

Hyvinvointialueen järjestämisvastuulle kuuluvina sosiaalipalveluina on huolehdittava myös kehitysvammaisten erityishuollosta, vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista, toimeentulotuen antamisesta hyvinvointialueen alueella oleskelevälle henkilölle, sosiaalisen luoton myöntämisestä hyvinvointialueen asukkaille, kuntouttavasta työtoiminnasta, omaishoidon tuen, perhehoidon, lasten ja nuorten huollon, lastensuojelun, adoptioneuvonnan, perheasioiden sovittelun, lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen vahvistamiseen ja ratkaisemiseen liittyvien tehtävien sekä päätösten täytäntöönpanossa toimitettavaan sovitteluun kuuluvien toimenpiteiden ja lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan asian tuomioistuinsovitteluun kuuluvien asiantuntijapalveluiden sekä isyyden ja äitiyden selvittämiseen ja vahvistamiseen liittyvien tehtävien järjestämisestä sen mukaan kuin niistä lisäksi erikseen säädetään:

- 1) vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetussa laissa (380/1987);
- 2) kehitysvammaisten erityishuollosta annetussa laissa (519/1977);
- 3) toimeentulotuesta annetussa laissa;
- 4) sosiaalisesta luototuksesta annetussa laissa (1133/2002);
- 5) kuntouttavasta työtoiminnasta annetussa laissa (189/2001);
- 6) omaishoidon tuesta annetussa laissa (937/2005);
- 7) lastensuojelulaissa (417/2007);
- 8) adoptiolaisissa (22/2012);
- 9) avioliittolaisissa (234/1929);
- 10) lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetussa laissa (361/1983);
- 11) vanhemmuuslaisissa (775/2022/);
- 12) lapsen elatuksesta annetussa laissa (704/1975);
- 13) lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta annetussa laissa (619/1996);
- 14) perhehoitolaisissa (263/2015).

15 §

Sosiaalityö

Sosiaalityöllä tarkoitetaan yksilö- ja perhekohtaista asiakas- ja asiantuntijatyötä, jossa rakennetaan yksilön tai perheen tarpeita vastaava sosiaalisen tuen ja palvelujen kokonaisuus, sovite-taan se yhteen muiden toimijoiden tarjoaman tuen kanssa sekä ohjataan ja seurataan sen toteutu-mista ja vaikuttavuutta. Sosiaalityö on luonteeltaan muutosta tukevaa työtä, jonka tavoitteena on yhdessä yksilöiden, perheiden ja heidän yhteisöjensä kanssa lieventää elämäntilanteen vaikeuk-sia, vahvistaa yksilöiden ja perheiden omia toimintaedellytyksiä ja osallisuutta sekä edistää yh-teisöjen sosiaalista eheyttä.

Valiokunnan mietintö StVM 24/2022 vp

17 §

Sosiaalinen kuntoutus

Sosiaalisella kuntoutuksella tarkoitetaan sosiaalityön ja sosiaalihojauksen keinoin annettavaa tehostettua ja tavoitteellista tukea sosiaalisen toimintakyvyn ja elämänhallinnan parantamiseksi tai ylläpitämiseksi, syrjäytymisen ehkäisemiseksi ja vähentämiseksi sekä osallisuuden edistämiseksi. Sosiaaliseen kuntoutukseen sisältyy henkilön yksilöllisten tarpeiden mukaan:

24 §

Päihde- ja riippuvuustyö

Sosiaalihuollon päihde- ja riippuvuustyöllä tarkoitetaan hyvinvointialueen toteuttamia sosiaalipalveluja ja muuta yksilöön ja yhteisöihin kohdentuvaa toimintaa, jolla vähennetään ja poistetaan päihteisiin ja riippuvuuskäyttäytymiseen liittyviä, hyvinvointia ja turvallisuutta vaarantavia tekijöitä, vastataan päihdeiden ongelmakäytöstä tai muusta riippuvuuskäyttäytymisestä aiheutuvaan tuen tarpeeseen sekä tuetaan päihdeettömyyttä ja riippuvuuskäyttäytymisestä irrottautumista.

Sosiaalihuollon päihde- ja riippuvuustyöhön kuuluvat neuvonnan ja ohjauksen lisäksi 14 §:ssä tarkoitetut sosiaalipalvelut joko yleisinä sosiaalipalveluina tai päihde- ja riippuvuustyön erityisinä palveluina.

Raskaana olevalla henkilöllä on oikeus saada välittömästi riittävät päihdeettömyyttä tukevat sosiaalipalvelut.

Palveluja on annettava henkilön, hänen perheensä ja muiden läheistensä **11 §:ssä tarkoitettujen tuen tarpeiden** perusteella. Lapsen oikeudesta saada välttämättömät sosiaalipalvelut säädetään 13 §:ssä.

Sosiaalihuollossa tehtävä päihde- ja riippuvuustyö on suunniteltava ja toteutettava siten, että se muodostaa toimivan kokonaisuuden muun sosiaali- ja terveydenhuollon kanssa sekä hyvinvointialueella ja kunnissa tehtävän ehkäisevän päihdetyön kanssa.

24 a §

Päihde- ja riippuvuustyön erityiset palvelut

Sosiaalihuollon päihde- ja riippuvuustyön erityisillä palveluilla tarkoitetaan päihdeiden ongelmakäytöstä tai muusta riippuvuuskäyttäytymisestä johtuvaan tuen tarpeeseen kohdennettuja palveluja. Sellaisina on järjestettävä ainakin sosiaalityötä, sosiaalihojausta, sosiaalista kuntoutusta ja asumispalveluja. Päihde- ja riippuvuustyön erityisiä palveluja on järjestettävä tarpeen mukaan avo- tai laitospalveluina.

Sosiaalihuollon päihde- ja riippuvuustyön erityiset palvelut täydentävät muita 14 §:ssä tarkoitettuja päihdeettömyyttä tukevia tai päihdeiden ongelmakäytön vuoksi tarvittavia sosiaalipalveluja. Päihde- ja riippuvuustyön erityisiä palveluja tulee sovittaa yhteen päihde- ja riippuvuushoidon kanssa 2 a §:n mukaisesti.

Valiokunnan mietintö StVM 24/2022 vp

24 b §

Päiväkeskus päihdetyön erityisenä palveluna

Hyvinvointialueen on järjestettävä päihteitä ongelmallisesti käyttäville henkilöille päiväkeskuspalvelua, jossa perustarpeisiin vastaamisen lisäksi tarjotaan sosiaalihojausta. Palvelua tulee järjestää myös päihtyneille ja siinä on oikeus asioida nimettömänä.

25 §

Mielenterveystyö

Sosiaalihuollon mielenterveystyöllä tarkoitetaan hyvinvointialueen sosiaalipalveluja ja muuta yksilöön ja yhteisöön kohdentuvaa toimintaa, jolla vahvistetaan yksilön ja yhteisön mielenterveyttä suojaavia tekijöitä, vähennetään ja poistetaan mielenterveyttä vaarantavia tekijöitä sekä vastataan psyykkisen toimintakyvyn heikkenemisestä aiheutuvaan tuen tarpeeseen.

Sosiaalihuollon mielenterveystyöhön kuuluvat neuvonnan ja ohjauksen lisäksi 14 §:ssä tarkoitettut sosiaalipalvelut joko yleisinä sosiaalipalveluina tai erityisesti psyykkisen toimintakyvyn heikkenemisestä johtuvaan tuen tarpeeseen vastaavina palveluina. Lisäksi mielenterveystyöhön kuuluvat mielenterveyttä suojaaviin ja sitä vaarantaviin tekijöihin liittyvä tarpeenmukainen yksilön ja perheen psykososiaalinen tuki sekä yksilön ja yhteisön psykososiaalisen tuen yhteensovittaminen.

Palveluja annettaessa ja kehitettäessä on huomioitava perheen ja muiden läheisten **11 §:ssä tarkoitettu** tuen tarve. Lapsen oikeudesta saada välttämättömät sosiaalipalvelut säädetään 13 §:ssä.

Sosiaalihuollossa tehtävä mielenterveystyö on suunniteltava ja toteutettava siten, että se muodostaa toimivan kokonaisuuden muun sosiaali- ja terveydenhuollon kanssa sekä hyvinvointialueella ja kunnissa tehtävän **mielenterveyden edistämisen** kanssa.

Aluehallintoviraston tulee järjestää vuosittain lasten ja nuorten mielenterveystyön ja mielen- terveyden hoidon työnjaon kehittämiseksi alueelliset yhteistyökokoukset.

25 a §

Mielenterveystyön palvelut

Sosiaalihuollon mielenterveystyön palveluilla tarkoitetaan erityisesti psyykkisen toimintakyvyn heikkenemisestä johtuvaan tuen tarpeeseen kohdennettuja palveluja. Sellaisina on järjestettävä ainakin asumispalveluja sekä niiden yhteydessä annettavaa sosiaalihojausta, sosiaalityötä ja sosiaalista kuntoutusta.

Sosiaalihuollon mielenterveystyön palvelut täydentävät muita 14 §:ssä tarkoitettuja yksilön mielenterveyden tukemiseksi tarvittavia sosiaalipalveluja.

Valiokunnan mietintö StVM 24/2022 vp

29 a §

Sosiaalipäivystyksen ja terveydenhuollon yhteistyö

Mielenterveys- tai päihde- ja riippuvuuspalveluja tarvitsevan asiakkaan hoidon ja palvelujen jatkuvuus on turvattava osana terveydenhuollon päivystystä ja sosiaalipäivystystä.

Sosiaalipäivystys toteuttaa psykososiaalista tukea kiireellisissä tilanteissa yhdessä terveydenhuollon kanssa. Sosiaalipäivystys vastaa kiireellisissä tilanteissa psykososiaalisen tuen ensivaiheen johtamisesta ja yhteen sovittamisesta.

Alueen sosiaalipäivystyksen tehtävänä on yhteistyössä terveydenhuoltolain 46 §:ssä tarkoitettun ensihoitokeskuksen kanssa:

1) sovittaa yhteen Hätäkeskuslaitokselle annettavat paikalliset ja alueelliset sosiaalitoimen hälytysohjeet ottaen huomioon terveystoimen hälytysohjeet;

2) osallistua alueellaan varautumis- ja valmiussuunnitelmien laatimiseen häiriötilanteiden ja suuronnettomuuksien varalle yhdessä muiden viranomaisien, toimijoiden ja yhteistyöalueiden ensihoitokeskusten kanssa siten, että suunnitelmat muodostavat kansallisen kokonaisuuden.

29 b §

Psykososiaalinen tuki äkillisissä järkyttävissä tilanteissa

Sosiaalihuollon psykososiaalisella tuella äkillisissä järkyttävissä tilanteissa tarkoitetaan sosiaalityönä ja sosiaaliohjauksena annettavaa välitöntä tukea yksilölle, perheelle ja yhteisölle sekä tuen yhteensovittamista.

Psykososiaalista tukea äkillisissä järkyttävissä tilanteissa toteutetaan sosiaalipäivystyksessä ja osana sosiaalihuollon muuta toimintaa.

Sosiaalipäivystyksen ja terveydenhuollon yhteistyöstä kiireellisten tilanteiden psykososiaalisen tuen antamisessa säädetään 29 a §:ssä. Terveydenhuollon psykososiaalisesta tuesta äkillisissä järkyttävissä tilanteissa säädetään terveydenhuoltolain 50 b §:ssä.

42 §

Omatyöntekijä

Omatyöntekijän on oltava sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetun lain 3 §:ssä tarkoitettu ammattihenkilö. Omatyöntekijänä saa toimia mainitussa pykälässä tarkoitettun ammattihenkilön sijaan terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain 2 §:ssä tarkoitettu ammattihenkilö, jos se on asiakkaan palvelukokonaisuuden kannalta perusteltua.

Erityistä tukea tarvitsevan lapsen tai muun erityistä tukea tarvitsevan henkilön omatyöntekijän tai hänen kanssaan asiakastyötä tekevän työntekijän on oltava sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa tarkoitettu sosiaalityöntekijä ja tehtävä on hoidettava virkasuhteessa.

Valiokunnan mietintö StVM 24/2022 vp

Omatyöntekijänä toimivan henkilön tehtävänä on asiakkaan tarpeiden ja edun mukaisesti edistää 38 §:n 2 ja 3 momentissa säädetyn toteuttamista sekä toimia tarvittaessa muissa tässä laissa säädettyissä tehtävissä.

Erityistä tukea tarvitsevaa lasta tai muuta erityistä tukea tarvitsevaa henkilöä koskevaa sosiaalihuoltoa toteutettaessa omatyöntekijän tai muun sosiaalipalveluista vastaavan työntekijän tulee tavata asiakas asiakassuunnitelmaan tarkemmin kirjattavalla tavalla riittävän usein henkilökohteisesti.

44 §

Asiakkaan hoidossa olevan henkilön tilanteen selvittäminen

Asiakkaan hoidossa olevan lapsen tai muun henkilön hoidon ja tuen tarve on selvitettävä, kun asiakas:

1) saa päihde- ja riippuvuustyön tai mielenterveystyön palveluja tai muita sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja, joiden aikana tai ennen tarvittavien palvelujen saamista hänen kykynsä täysipainoisesti huolehtia hoidosta tai kasvatuksesta arvioidaan heikentyneen;

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 ____ . Sen 7 a, 15 ja 24 b § tulevat kuitenkin voimaan vasta 1 päivänä heinäkuuta 2023.

2.

Laki

terveydenhuoltolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan terveydenhuoltolain (1326/2010) 1 §:n 1 momentti, 3 §:n 2 kohta, 8 a, 20, 27 ja 28 §, 50 §:n 1 momentti, 50 a §:n 4 ja 5 momentti sekä 70 §:n 2 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 1 §:n 1 momentti ja 3 §:n 2 kohta laissa 581/2022, 8 a § laissa 1303/2014, 27 ja 28 § osaksi laeissa 1303/2014 ja 581/2022, 50 §:n 1 momentti sekä 50 a §:n 4 ja 5 momentti laissa 1516/2016, sekä

lisätään lakiin siitä lailla 981/2012 kumotun 20 §:n tilalle uusi 20 § sekä lakiin uusi 28 a, 50 b, 78 b ja 78 c § seuraavasti:

Valiokunnan mietintö StVM 24/2022 vp

1 §

Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetussa laissa (612/2021) sekä sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisestä Uudellamaalla annetussa laissa (615/2021) säädettyyn hyvinvointialueen, Helsingin kaupungin ja HUS-yhtymän järjestämisvastuuseen kuuluvan terveydenhuollon toteuttamiseen ja sisältöön, jollei muussa laissa toisin säädetä. Terveystarkastukseen sisältyvät terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen, perusterveydenhuolto ja erikoissairaanhoidon hoito. Tämän lain 20 §:ää sovelletaan lisäksi kunnassa tehtävään mielenterveyden edistämiseen ja ehkäisevään päihdetyöhön sekä 21 §:ää kunnan järjestämään ympäristöterveydenhuoltoon.

3 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

2) *perusterveydenhuollolla* hyvinvointialueen järjestämää väestön terveydentilan seuranta, terveyden edistämistä ja sen osana terveysneuvontaa ja terveystarkastuksia, suun terveydenhuoltoa, lääkinnällistä kuntoutusta ja työterveyshuoltoa sekä päivystystä, avosairaanhoidon, kotisairaanhoidon, kotisairaala- ja sairaalahoitoa, mielenterveyden hoitoa ja päihde- ja riippuvuushoitoa siltä osin kuin niitä ei järjestetä erikoissairaanhoidossa; perusterveydenhuollosta voidaan käyttää myös nimitystä kansanterveys;

8 a §

Sosiaali- ja terveydenhuollon yhteiset palvelut

Sosiaali- ja terveydenhuollon yhteisesti toteutetuissa palveluissa tai kun potilas muutoin tarvitsee sekä terveydenhuollon että sosiaalihuollon palveluja on sovellettava tämän lainsäädännön lääketieteellisen tarpeen mukaisen terveyden- ja sairaanhoidon antamisesta ja sosiaalihuoltolain säännöksiä tuen tarpeita vastaavien sosiaalihuollon palvelujen antamisesta.

~~Jos sekä terveydenhuollon että sosiaalihuollon palveluihin sisältyy toimintamuotoja, jotka soveltuvat molempien toimialojen käyttöön, palvelu tulee valita edun parhaiten turvaavalla tavalla.~~

20 §

Mielenterveyden edistäminen ja ehkäisevä päihdetyö

Hyvinvointialueen ja kunnan viranomaisten on yhteistyössä kehitettävä väestön elinolosuhteita siten, että ne vahvistavat mielenterveyttä suojaavia tekijöitä ja ehkäisevät ennalta mielenterveyden häiriöiden syntyä.

Valiokunnan mietintö StVM 24/2022 vp

Hyvinvointialueen ja kunnan tehtävistä ehkäisevän päihdetyön järjestämisessä säädetään ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä annetussa laissa (523/2015).

Hyvinvointialueen ja kunnan vastuista edistää asukkaidensa hyvinvointia ja terveyttä säädetään lisäksi kunnan osalta sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 6 §:ssä ja hyvinvointialueen osalta mainitun lain 7 §:ssä.

27 §

Mielenterveyden hoito

Hyvinvointialueen on järjestettävä alueensa asukkaiden mielenterveyden hoito, johon kuuluu:

1) terveydenhuollon palveluihin sisältyvä mielenterveyttä suojaaviin ja sitä vaarantaviin tekijöihin liittyvä ohjaus ja neuvonta sekä tarpeenmukainen yksilön, perheen ja muiden läheisten psykososiaalinen tuki ja sen yhteensovittaminen;

2) mielenterveyden häiriöiden ehkäiseminen, tutkimus, hoito ja lääkinnällinen kuntoutus monimuotoisina palveluina.

Mielenterveyden hoitoa saavalle potilaalle on turvattava hänen tarvitsemansa terveyden- ja sairaanhoidon kokonaisuus. Mielenterveyden hoitoa on toteutettava myös perusterveydenhuollon ja erikoissairanhoidon yhteistyönä. Potilaan siirtyessä terveydenhuollon toimintayksiköstä toiseen tai sosiaalihuollon laitospai- tai asumispalveluihin on turvattava tarpeenmukaisen hoidon jatkuvuus.

Mielenterveyden hoito on suunniteltava ja toteutettava siten, että se muodostaa toimivan kokonaisuuden muun sosiaali- ja terveydenhuollon kanssa sekä hyvinvointialueella ja kunnissa tehtävän mielenterveyden edistämisen kanssa.

Aluehallintovirastojen tulee järjestää vuosittain lasten ja nuorten mielenterveyden hoidon ja sosiaalihuollon mielenterveystyön työnjaon kehittämiseksi alueelliset yhteistyökokoukset.

28 §

Päihde- ja riippuvuushoito

Hyvinvointialueen on järjestettävä alueensa asukkaiden päihde- ja riippuvuushoito, johon kuuluu:

1) terveydenhuollon palveluihin sisältyvä ohjaus ja neuvonta, joka koskee päihitteettömyyttä ja riippuvuuksilta suojaavia ja niitä vaarantavia tekijöitä sekä päihiteisiin ja riippuvuuksiin liittyviä terveyttä ja turvallisuutta vaarantavia tekijöitä; sekä

2) päihdehäiriöiden ja muiden riippuvuushäiriöiden ehkäiseminen, tutkimus, hoito ja kuntoutus monimuotoisina palveluina.

Hoitoa on annettava henkilön, hänen perheensä ja muiden läheistensä tuen, hoidon- ja kuntoutustarpeen perusteella.

Päihde- ja riippuvuushoitoa saavalle potilaalle on turvattava hänen tarvitsemansa terveyden- ja sairaanhoidon kokonaisuus. Päihde- ja riippuvuushoitoa on toteutettava myös perusterveydenhuollon ja erikoissairanhoidon yhteistyönä. Potilaan siirtyessä hoitoa antavasta yksiköstä toiseen tai sosiaalihuollon laitospai- tai asumispalveluihin on turvattava tarpeenmukaisen hoidon jatkuvuus.

Valiokunnan mietintö StVM 24/2022 vp

Päihde- ja riippuvuushoito on suunniteltava ja toteutettava siten, että se muodostaa toimivan kokonaisuuden muun sosiaali- ja terveydenhuollon kanssa sekä hyvinvointialueella ja kunnissa tehtävän ehkäisevän päihdetyön kanssa.

28 a §

Opioidiriippuvuuden vieroitus- ja korvaushoito opioidilääkkeillä

Opioidiriippuvaiselle potilaalle voidaan antaa vieroitus- tai korvaushoitona opioidilääkkeitä. Hoitoa voidaan antaa sellaisessa terveydenhuoltoon toteuttavassa toimintayksikössä, jossa on tällaisen hoidon antamiseen perehtynyt hoidosta vastaava lääkäri ja toiminnan edellyttämä muu henkilökunta sekä soveltuvat tilat.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella säädetään niistä opioidilääkkeistä, joita saa käyttää 1 momentissa tarkoitettuun vieroitus- ja korvaushoitoon. Lisäksi sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä opioidiriippuvuuden vieroitus- ja korvaushoidon antamisen edellytyksistä ja toteuttamisesta.

50 §

Kiireellinen hoito

Kiireellinen sairaanhoito, mukaan lukien kiireellinen suun terveydenhuolto, mielenterveyden hoito, päihdehoito ja psykososiaalinen tuki on annettava sitä tarvitsevalle potilaalle hänen asuinpaikastaan riippumatta. Kiireellisellä hoidolla tarkoitetaan äkillisen sairastumisen, vamman, pitkäaikaissairauden vaikeutumisen tai toimintakyvyn alenemisen edellyttämää välitöntä arviota ja hoitoa, jota ei voida siirtää ilman sairauden pahenemista tai vamman vaikeutumista. Kiireellisellä hoidolla tarkoitetaan myös päihteiden käytöstä johtuvaa välitöntä vieroitushoidon tarvetta.

50 a §

Terveydenhuollon ja sosiaalipäivystyksen yhteistyö

Terveydenhuolto toteuttaa psykososiaalista tukea kiireellisissä tilanteissa yhdessä sosiaalipäivystyksen kanssa. Sosiaalipäivystys vastaa kiireellisissä tilanteissa psykososiaalisen tuen ensivaiheen johtamisesta ja yhteen sovittamisesta.

Mielenterveys- tai päihde- ja riippuvuuspalveluja tarvitsevan potilaan hoidon ja palvelujen jatkuvuus on turvattava osana terveydenhuollon päivystystä ja sosiaalipäivystystä.

Valiokunnan mietintö StVM 24/2022 vp

50 b §

Psykososiaalinen tuki äkillisissä järkyttävissä tilanteissa

Terveydenhuollon psykososiaalisella tuella äkillisissä järkyttävissä tilanteissa tarkoitetaan akuuttina kriisityönä annettavaa välitöntä tukea yksilölle, perheelle ja yhteisölle sekä tuen yhteensovittamista.

Psykososiaalista tukea äkillisissä järkyttävissä tilanteissa toteutetaan kriisipäivystyksenä ja osana terveydenhuollon muuta toimintaa.

Terveydenhuollon ja sosiaalipäivystyksen yhteistyöstä kiireellisten tilanteiden psykososiaalisen tuen antamisessa säädetään 50 a §:ssä. Sosiaalihuollon psykososiaalisesta tuesta äkillisissä järkyttävissä tilanteissa säädetään sosiaalihuoltolain 29 b §:ssä.

8 luku

Erinäisiä säännöksiä

70 §

Lapsen huomioon ottaminen aikuisille suunnatuissa palveluissa

Lapsen hoidon ja tuen tarve on selvitettävä ja lapselle on turvattava riittävä hoito ja tuki, kun lapsen vanhempi, huoltaja tai muu lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaava henkilö saa päihde- ja riippuvuus- tai mielenterveyspalveluja tai muita sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja, joiden aikana hänen kykynsä huolehtia lapsen hoidosta ja kasvatuksesta arvioidaan heikentyneen.

78 b §

Sosiaali- ja terveysministeriön hyväksymä hoito huumausainerikoksissa

Rikoslain (39/1889) 50 luvun 7 §:ssä tarkoitettulla sosiaali- ja terveysministeriön hyväksymällä hoidolla tarkoitetaan hoitoa, jonka tavoitteena on saada huumausaineen käyttöön tai siihen liittyvään muuhun huumausainerikokseen syyllistyneeksi epäilty tai tekijä lopettamaan huumausaineiden käyttö tai ehkäistä ja hoitaa epäillylle tai tekijälle huumausaineiden käytöstä aiheutuvia terveydellisiä ja sosiaalisia haittoja. Hoito tulee antaa tarkoitukseen soveltuvassa toimintayksikössä.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua hoitoa antava toimintayksikkö voi luovuttaa potilaan hoitoa koskevia tietoja hänen kirjallisella suostumuksellaan esitutkintaviranomaiselle, syyttäjälle tai tuomioistuimelle.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä siitä, missä toimintayksiköissä 1 momentissa tarkoitettua hoitoa voidaan antaa.

Valiokunnan mietintö StVM 24/2022 vp

78 c §

Työnohjaus

Hyvinvointialueen on järjestettävä toimiva työnohjaus henkilöstölle, joka työskentelee 27 §:ssä tarkoitetuissa mielenterveyden hoitoa tai 28 §:ssä tarkoitetuissa päihde- ja riippuvuus-hoitoa antavissa yksiköissä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 . Sen 78 c § tulee kuitenkin voimaan vasta 1 päivänä heinäkuuta 2023.

3.

Laki

terveydenhuoltolain väliaikaisesta muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään terveydenhuoltolakiin (1326/2010) väliaikaisesti uusi 78 c § seuraavasti:

78 c §

Työnohjaus

Hyvinvointialueen on järjestettävä toimiva työnohjaus henkilöstölle, joka työskentelee 27 §:ssä tarkoitetuissa mielenterveyden hoitoa antavissa yksiköissä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 ja on voimassa 30 päivään kesäkuuta 2023.

4.

Laki

mielenterveyslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan mielenterveyslain (1116/1990) 1, 4 ja 5 §, sellaisina kuin niistä ovat 4 § osaksi laissa 583/2022 ja 5 § laissa 583/2022,
muutetaan 2 § sekä 3 §:n otsikko ja 1 momentti, sellaisina kuin ne ovat laissa 583/2022, sekä lisätään lakiin uusi 6 a § seuraavasti:

2 §

Ohjaus ja valvonta

Aluehallintovirasto valvoo valtion mielisairaaloiden järjestämisen ja tuottaman terveyden- ja sairaanhoidon lainmukaisuutta.

Aluehallintoviraston on valvonnassaan erityisesti valvottava 4 a luvussa tarkoitettujen itsemääräämisoikeuden rajoitusten käyttöä.

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto ohjaa sosiaali- ja terveysministeriön alaisena aluehallintovirastojen toimintaa niiden toimintaperiaatteiden, menettelytapojen ja ratkaisukäytäntöjen yhdenmukaistamiseksi valtion mielisairaaloiden ohjauksessa ja valvonnassa. Lisäksi Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto ohjaa ja valvoo valtion mielisairaaloita erityisesti silloin, kun kysymyksessä ovat:

- 1) periaatteellisesti tärkeät tai laajakantoiset asiat;
- 2) usean aluehallintoviraston toimialuetta tai koko maata koskevat asiat;
- 3) asiat, jotka liittyvät Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastossa käsiteltävään terveydenhuollon ammattihenkilöä koskevaan valvonta-asiaan; sekä
- 4) asiat, joita aluehallintovirasto on esteellinen käsittelemään.

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston ja aluehallintovirastojen tarkemmasta työnjaosta ohjauksessa ja valvonnassa voidaan säätää valtioneuvoston asetuksella.

3 §

Tahdosta riippumattoman hoidon järjestäminen

Hyvinvointialueen tulee huolehtia alueellaan tämän lain mukaisen tahdosta riippumattoman hoidon järjestämisestä osana erikoissairaanhoitoa. Erikoissairaanhoidosta säädetään terveydenhuoltolaissa (1326/2010).

Valiokunnan mietintö StVM 24/2022 vp

6 a §

Opioidiriippuvuuden vieroitus- ja korvaushoito opioidilääkkeillä

Valtion mielisairaalassa voidaan antaa opioidiriippuvaiselle potilaalle vieroitus- tai korvaushoitona opioidilääkkeitä. Valtion mielisairaalassa tulee olla tällaisen hoidon antamiseen perehtynyt hoidosta vastaava lääkäri ja toiminnan edellyttämä muu henkilökunta sekä soveltuvat tilat. Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella säädetään niistä opioidilääkkeistä, joita saa käyttää opioidiriippuvuuden vieroitus- ja korvaushoitoon. Lisäksi sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä opioidiriippuvuuden vieroitus- ja korvaushoidon antamisen edellytyksistä ja toteuttamisesta valtion mielisairaalassa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 _____.

5.

Laki

päihdehuoltolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan päihdehuoltolain (41/1986) 1 ja 5—9 §, 10 §:n 1 momentin 2 kohta ja 2 momentti, 12 ja 13 § sekä 14 §:n 2 momentti ja 18 §, sellaisina kuin niistä ovat 8 § osaksi laissa 814/2000 ja 12 § laeissa 814/2000 ja 1308/2014 sekä 13 ja 18 § laissa 1542/2009, sekä

muutetaan 3 ja 4 §, 14 §:n otsikko, 15 §, 16 §:n 3 momentti, 17 §:n 1 momentti, 20 §, 21 §:n 1 momentti, 22 ja 23 § sekä 28 §:n 2 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 4 § laissa 1721/2009, 20 § ja 21 §:n 1 momentti laissa 1542/2009 sekä 28 §:n 2 momentti laissa 280/2002, seuraavasti:

3 §

Tahdosta riippumaton hoito päihteiden käytön vuoksi

Hyvinvointialueen tulee huolehtia alueellaan tässä laissa tarkoitetun tahdosta riippumattoman hoidon järjestämisestä osana perusterveydenhuoltoa ja erikoissairaanhoitoa. Perusterveydenhuollosta ja erikoissairaanhoidosta säädetään terveydenhuoltolaissa (1326/2010).

Valiokunnan mietintö StVM 24/2022 vp

4 §

Suhde muihin lakeihin

Hyvinvointialueen tämän lain nojalla järjestämään toimintaan sovelletaan sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annettua lakia (612/2021) sekä hyvinvointialueiden rahoituksesta annettua lakia (617/2021).

14 §

Asianosaisen kuuleminen

15 §

Päätöksen täytäntöönpano

Tässä luvussa tarkoitettua hoitoa koskeva päätös on pantava täytäntöön heti muutoksenhausta huolimatta.

Jollei 11 §:ssä tarkoitettua enintään viiden vuorokauden hoitoa koskevaa päätöstä ole voitu panna täytäntöön vuorokauden kuluessa päätöksen tekemisestä, päätös raukeaa.

16 §

Hoidon järjestäminen

Palveluja annettaessa asiakasta on tarvittaessa autettava ratkaisemaan myös toimeentuloon, asumiseen ja työhön liittyviä ongelmiaan. Asiakkaalle on annettava tarvittavaa tukea myös tässä luvussa tarkoitetun hoidon jälkeen.

17 §

Hoidon lopettaminen

Henkilön tahdosta riippumatta toteutettava hoito on lopetettava heti, kun 10 ja 11 §:n mukaisia hoidon edellytyksiä ei enää ole.

Valiokunnan mietintö StVM 24/2022 vp

20 §

Muutoksenhaku hallinto-oikeuteen

Päätökseen, joka koskee henkilön määräämistä 11 §:n mukaisesti hoitoon tahdostaan riippumatta, saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksi saannista.

21 §

Muutoksenhaku korkeimpaan hallinto-oikeuteen

Muutoksenhausta hallinto-oikeuden antamaan päätökseen, joka koskee henkilön määräämistä hoitoon tahdostaan riippumatta, säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019).

22 §

Täytäntöönpanon keskeyttäminen

Kun muutosta on haettu, muutoksenhakuviranomainen voi kieltää päätöksen täytäntöönpanon tai määrätä sen keskeytettäväksi.

23 §

Käsittelyn kiireellisyys

Tässä laissa tarkoitetut henkilön tahdosta riippumatta toteutettavaa hoitoa koskevat muutoksenhakuasiat on käsiteltävä kiireellisinä.

28 §

Tarkemmat säännökset

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella vahvistetaan tässä laissa tarkoitettuja päätöksiä annettaessa käytettävien lomakkeiden kaavat.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Opioidiriippuvaisten vieroitus- ja korvaushoidosta eräillä lääkkeillä annettu sosiaali- ja terveysministeriön asetus (33/2008) jää voimaan myös siltä osin kuin se on annettu tällä lailla muutetun 28 §:n 2 momentin nojalla.

6.

Laki

Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain 2 ja 18 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain (566/2005) 18 §:n 1 momentin 5 kohta ja 4 momentti, sellaisena kuin niistä on 18 §:n 4 momentti laissa 930/2011, sekä

lisätään 2 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 561/2022, uusi 4 momentti seuraavasti:

2 §

Lain soveltamisala

Mitä 18 §:n 1 momentin 5 kohdassa ja 4 momentissa säädetään oikeudesta kuntoutusrahan sosiaalihuoltolain (1301/2014) tai terveydenhuoltolain (1326/2010) perusteella annetun kuntoutuksen ajalta, koskee vastaavasti myös oikeutta kuntoutusrahan Ahvenanmaan maakunnan tai Ahvenanmaan maakunnan kunnan päihdehuoltolain (41/1986) perusteella antaman kuntoutuksen ajalta.

18 §

Kuntoutusraha lakisäateisen kuntoutuksen ajalta

Kuntoutusrahan on oikeus, jos kuntoutus on tarpeellista kuntoutujan työelämässä pysymiseksi, työelämään palaamiseksi tai työelämään pääsemiseksi ja kuntoutusta annetaan seuraavan lain tai lainkohdan perusteella:

5) lastensuojelulaki (417/2007) tai kehitysvammaisten erityishuollosta annettu laki (519/1977) perhekuntoutuksen osalta taikka sosiaalihuoltolaki tai terveydenhuoltolaki päihteisiin tai riippuvuuksiin liittyvän perhekuntoutuksen osalta.

Sosiaalihuoltolain perusteella päihde- ja riippuvuustyönä tai terveydenhuoltolain perusteella päihde- ja riippuvuushoitona annetun yksilökohtaisen laitospäihde- ja riippuvuushoidon kuntoutuksen osalta voidaan myöntää kuntoutusraha jäljempänä mainituilla edellytyksillä. Kuntoutusrahaa myönnetään

Valiokunnan mietintö StVM 24/2022 vp

edellyttäen, että kuntoutus perustuu sosiaalihuoltolain perusteella laadittuun asiakassuunnitelmaan tai terveydenhuoltolain perusteella laadittuun kuntoutussuunnitelmaan, josta on käytävä ilmi, miten kuntoutuksella pyritään vaikuttamaan päihteistä tai riippuvuuksista aiheutuviin työ- ja ansiokykyongelmiin siten, että kuntoutus edistää vakuutetun työelämään tuloa, työelämässä pysymistä tai sinne palaamista. Päätös tässä momentissa tarkoitettua yksilökohtaista kuntoutuksen ajalta maksettavasta kuntoutusrahasta tehdään enintään 75 arkipäiväksi kerrallaan. Uuden päätöksen tekeminen edellyttää aina uutta asiakassuunnitelmaa tai kuntoutussuunnitelmaa. Kuntoutusrahan myöntämisen edellytyksenä on lisäksi, että kuntoutus toteutetaan Kansaneläkelaitoksen hyväksymässä kuntoutuslaitoksessa. Tässä momentissa tarkoitettuja kuntoutuspalveluja antavalla kuntoutuslaitoksella tulee olla yksityisestä terveydenhuollosta annetun lain (152/1990) 4 §:ssä tarkoitettu lupa terveydenhuollon palvelujen antamiseen tai yksityisistä sosiaalipalveluista annetun lain (922/2011) 7 §:ssä tarkoitettu lupa ympärivuorokautiseen sosiaalipalvelujen antamiseen. Lisäksi kuntoutuslaitoksella tulee olla tässä momentissa tarkoitettua kuntoutuksen kannalta asianmukaiset tilat ja laitteet sekä toiminnan edellyttämä henkilöstö. Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä edellytyksistä, joiden on täyttyttävä, jotta kuntoutuslaitos voidaan hyväksyä tässä momentissa tarkoitettua kuntoutuslaitokseksi.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 _____.

7.

Laki

ikäntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ikäntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain (980/2012) 2 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 267/2015, seuraavasti:

2 §

Soveltamisala ja suhde muuhun lainsäädäntöön

Tätä lakia sovelletaan 1 momentissa tarkoitettuihin asioihin sen lisäksi, mitä niistä säädetään: 1) sosiaalihuoltolaissa (1301/2014);

Valiokunnan mietintö StVM 24/2022 vp

- 2) terveydenhuoltolaissa (1326/2010);
- 3) omaishoidon tuesta annetussa laissa (937/2005);
- 4) perhehoitolaissa (263/2015);
- 5) vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetussa laissa (380/1987);
- 6) kehitysvammaisten erityishuollosta annetussa laissa (519/1977);
- 7) sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetussa laissa (812/2000);
- 8) potilaan asemasta ja oikeuksista annetussa laissa (785/1992);
- 9) yksityisistä sosiaalipalveluista annetussa laissa (922/2011);
- 10) yksityisestä terveydenhuollosta annetussa laissa (152/1990).

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 _____.

8.

Laki

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisista lastensuojeluyksiköistä annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisista lastensuojeluyksiköistä annetun lain (1379/2010) 1 §:n 2 momenttiseuraavasti:

1 §

Lain soveltamisala

Valtion koulukodeissa annetaan kasvatusta, hoitoa ja perusopetusta ja siihen liittyvää muuta opetusta sellaisille lastensuojelulain (417/2007) perusteella sijais- tai jälkihuoltoon sijoitetuille lapsille ja nuorille, joita ei voida tarkoituksenmukaisesti kasvattaa ja hoitaa muussa lastensuojeluyksikössä ja jotka eivät sairautensa vuoksi tarvitse muualla annettavaa hoitoa. Valtion koulukodeissa voidaan antaa myös sosiaalihuoltolaissa (1301/2014) tai terveydenhuoltolaissa (1326/2010) tarkoitettuja mielenterveyspalveluja.

Valiokunnan mietintö StVM 24/2022 vp

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 ____.

9.

Laki

huumausainelain 4 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan huumausainelain (373/2008) 4 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 524/2015, seuraavasti:

4 §

Muut lait

Huumausaineiden käytön ehkäisystä säädetään ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä annetussa laissa (523/2015). Huumausaineiden käyttäjille suunnatuista sosiaalipalveluista säädetään sosiaalihuoltolaissa (1301/2014) ja terveyden- ja sairaanhoidosta terveydenhuoltolaissa (1326/2010) ja päihdehuoltolaissa (41/1986).

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 ____.

10.

Laki

Vankiterveydenhuollon yksiköstä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään Vankiterveydenhuollon yksiköstä annettuun lakiin (1635/2015) uusi 16 a § seuraavasti:

16 a §

Opioidiriippuvuuden vieroitus- ja korvaushoito opioidilääkkeillä

Vankiterveydenhuollon yksikön järjestämissä terveyspalveluissa ja sen tiloissa voidaan antaa opioidiriippuvaiselle potilaalle vieroitus- tai korvaushoitona opioidilääkkeitä. Vankiterveydenhuollon yksikössä tulee olla tällaisen hoidon antamiseen perehtynyt hoidosta vastaava lääkäri ja toiminnan edellyttämä muu henkilökunta sekä soveltuvat tilat. Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella säädetään niistä opioidilääkkeistä, joita saa käyttää opioidiriippuvuuden vieroitus- ja korvaushoitoon. Lisäksi sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä opioidiriippuvuuden vieroitus- ja korvaushoidon antamisen edellytyksistä ja toteuttamisesta Vankiterveydenhuollon yksikössä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____
kuuta 20 ____.

11.

Laki

siviilipalveluslain 93 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan siviilipalveluslain (1446/2007) 93 §:n 1 momentin 4 kohta, sellaisena kuin se on laissa 940/2013, seuraavasti:

Valiokunnan mietintö StVM 24/2022 vp

93 §

Ulkopuoliset tietolähteet

Siviilipalveluskeskuksella on oikeus saada salassapitosäännösten estämättä siviilipalvelusrekisteriä varten sille laissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi seuraavat tiedot:

4) terveyskeskukselta, sairaalalta tai muulta mielenterveyspalveluja antavalta taholta tiedot mielenterveyslaissa (1116/1990), sosiaalihuoltolaissa (1301/2014) tai terveydenhuoltolaissa (1326/2010) tarkoitettujen mielenterveyspalvelujen antamisesta siviilipalvelusvelvolliselle, jos niillä on merkitystä palveluskelpoisuuden tai palveluksen järjestämisen kannalta;

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 _____.

12.

Laki

henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa annetun lain 35 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa annetun lain (332/2019) 35 §:n 1 momentin 3 kohta seuraavasti:

35 §

Oikeus saada terveyttä koskevia tietoja

Sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, rekisterinpitäjällä sekä asevelvollisen tai naisten vapaaehtoiseen asepalvelukseen hakeutuneen, palveluksessa olevan tai palveluksen suorittaneen terveydentilaa kutsunnaa edeltävässä terveystarkastuksessa, kutsunnassa tai palveluksen aikana tarkastavalla terveydenhuollon ammattihenkilöllä on oikeus saada palveluskelpoisuuden määrittämistä, palvelusturvallisuuden ylläpitämistä sekä potilaan tutkimuksen ja hoidon järjestämistä varten salassapitosäännösten estämättä välttämättömiä tietoja seuraavasti:

3) terveyskeskukselta, sairaalalta tai muulta mielenterveyspalveluja antavalta taholta tietoja mielenterveyslaissa (1116/1990), sosiaalihuoltolaissa (1301/2014) tai terveydenhuoltolaissa

Valiokunnan mietintö StVM 24/2022 vp

(1326/2010) tarkoitettujen mielenterveyspalvelujen antamisesta asevelvolliselle ja naisten vapaaehtoiseen asepalvelukseen hakeutuneelle.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____
kuuta 20 ____.

13.

Laki

sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 4 ja 5 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain (734/1992) 4 §:n 1 ja 7 kohta sekä 5 §:n 7 ja 8 kohta, sellaisina kuin niistä ovat 4 §:n 1 kohta laissa 791/2022, 5 §:n 7 kohta laissa 468/2015 ja 5 §:n 8 kohta laissa 367/1996, sekä

lisätään 5 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 367/1996, 654/2010, 1329/2010, 468/2015 ja 1201/2020 uusi 9 kohta seuraavasti:

4 §

Maksuttomat sosiaalipalvelut

Sosiaalipalveluista ovat maksuttomia:

1) sosiaalihuoltolain (1301/2014) 14 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettu sosiaalityö, 2 kohdassa tarkoitettu sosiaaliohjaus, 3 kohdassa tarkoitettu sosiaalinen kuntoutus, 4 kohdassa tarkoitettu perhetyö, 16 kohdassa tarkoitettu päiväkeskuspalvelu päihdetyön erityisenä palveluna, 19 kohdassa tarkoitettu kasvatus- ja perheneuvonta, 20 kohdassa tarkoitettu lapsen ja vanhemman välisten tapaamisten valvonta ja mainitun lain 27 §:ssä tarkoitettut tuetut tapaamiset ja valvotut vaihdot sekä sosiaalihuoltolain (710/1982) 27 d ja 27 e §:ssä tarkoitettut vammaisten henkilöiden työllistymistä tukeva toiminta ja vammaisten henkilöiden työtoiminta kuljetusta ja aterioita lukuun ottamatta;

7) sosiaalihuoltolain 24 a §:ssä tarkoitettut erityisesti päihteiden käyttäjille tai riippuvuuskäyttäytymiseen kohdennetut avopalvelut lukuun ottamatta asumispalveluja;

Valiokunnan mietintö StVM 24/2022 vp

5 §

Maksuttomat terveystalvelut

Terveydenhuollon palveluista ovat maksuttomia:

7) terveydenhuoltolain 29 §:ssä tarkoitetun lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineet sekä niiden sovitus, tarpeellinen uusiminen ja huolto paitsi silloin, kun apuvälineen tarve aiheutuu työtapaturma- ja ammattitautilain (459/2015), maatalousyrittäjien työtapaturma- ja ammattitautilain (873/2015), sotilasvammalain (404/1948), liikennevakuutuslain (460/2016), potilasvakuutuslain (948/2019) tai näitä vastaavan aikaisemman lain mukaan korvattavasta vahingosta tai ammattitaudista;

8) lääkärin määräämä sairaankuljetusajoneuvolla tapahtuva sisäänkirjoitetun potilaan kuljetus terveyskeskuksen tai sairaalan sairaansijalta toiseen hoitolaitokseen tai kotihoitoon; sekä

9) terveydenhuoltolain 28 §:ssä tarkoitettu hoito silloin, kun se annetaan päihde- ja riippuvuushoidon yksiköissä avohoitona.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 _____.

Helsingissä 9.11.2022

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Markus Lohi kesk
jäsen Pekka Aittakumpu kesk
jäsen Kim Berg sd
jäsen Kaisa Juuso ps
jäsen Arja Juvonen ps
jäsen Terhi Koulumies kok
jäsen Merja Kyllönen vas
jäsen Ilmari Nurminen sd
jäsen Veronica Rehn-Kivi r
jäsen Minna Reijonen ps
jäsen Heidi Viljanen sd
varajäsen Aino-Kaisa Pekonen vas

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Sanna Pekkarinen

Valiokunnan mietintö StVM 24/2022 vp
Vastalause /ps

Vastalause

Perustelut

Perussuomalaisten valiokuntaryhmä kannattaa esitystä mielenterveys- ja päihdelainsäädännön uudistamiseksi. Vaikka esitys on enimmältä osin hyvä, perussuomalaisten valiokuntaryhmä haluaa kiinnittää huomiota siihen, että Suomessa mielenterveyspalveluiden saatavuus on riittämätöntä ja riippuu pitkälti paitsi palveluita tarvitsevan henkilön asuinpaikasta myös hänen maksukyvystään. Tilanne on erityisesti lasten ja nuorten osalta kestävä. Palveluita tarvitseva joutuu usein odottamaan palveluihin pääsyä aivan liian kauan, minkä seurauksena ongelmat pahenevat. Monet joutuvatkin hakeutumaan yksityissektorin kalliisiin palveluihin, kun julkisiin palveluihin ei pääse kohtuullisessa ajassa. Kyseessä on vakava yhteiskunnallinen epäkohta, joka aiheuttaa myös yhteiskunnalle merkittäviä kustannuksia muun muassa työkyvyttömyyden muodossa.

Valiokunnassa aikaisemmin esillä olleiden toimenpideoitteen (TPA 142/2020 vp) ja kansalaisaloitteen (KAA 10/2019 vp) esitys perusterveydenhuoltoon sisältyvien mielenterveyspalvelujen terapiatakuusta takaisi kaikille nopean pääsyn hoidolliseen psykoterapiaan tai muuhun psykososiaaliseen hoitoon ensimmäisen terveyskeskuskäynnin jälkeen. Perussuomalaisten valiokuntaryhmä pitää mielenterveyspalveluiden riittämätöntä saatavuutta vakavana ongelmana, johon käsitellyssä oleva esitys ei sisällä ratkaisua, ja katsoo, että mielenterveyden hoitoa koskevaan pykälään tulisi sisällyttää psykoterapian ja muun psykososiaalisen hoidon saatavuutta koskeva kirjaus. Tästä syystä perussuomalaisten valiokuntaryhmä esittää, että esitettyyn terveydenhuoltolain 27 §:n 1 momentin 2 kohtaan lisätään toimenpideoitteen ja kansalaisaloitteen mukainen muotoilu, jolla mielenterveyden häiriöiden hoitoon tarpeelliseksi todettu hoidollinen psykoterapia ja muu psykososiaalinen hoito määritellään osaksi perusterveydenhuoltoa.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että 1. ja 3.—13. lakiehdotukset hyväksytään valiokunnan mietinnön mukaisina,

että 2. lakiehdotus hyväksytään muutoin valiokunnan mietinnön mukaisena paitsi 27 § muutettuna seuraavasti (*Vastalauseen muutosehdotukset*) ja

että hyväksytään yksi lausuma. (*Vastalauseen lausumaehdotus*)

Vastalauseen muutosehdotukset

2. lakiehdotus

Valiokunnan mietintö StVM 24/2022 vp
Vastalause /ps

27 §

Mielenterveyden hoito

Hyvinvointialueen on järjestettävä alueensa asukkaiden mielenterveyden hoito, johon kuuluu:
1) terveydenhuollon palveluihin sisältyvä mielenterveyttä suojaaviin ja sitä vaarantaviin tekijöihin liittyvä ohjaus ja neuvonta sekä tarpeenmukainen yksilön, perheen ja muiden läheisten psykososiaalinen tuki ja sen yhteensovittaminen;

2) mielenterveyden häiriöiden ehkäiseminen, tutkimus, hoito ja lääkinnällinen kuntoutus monimuotoisina palveluina, joihin sisältyy mielenterveyden häiriöiden hoitoon tarpeelliseksi todettu hoidollinen psykoterapia ja muu psykososiaalinen hoito, jotka ovat osa perusterveydenhoitoa.
(2—4 mom. kuten StVM)

Vastalauseen lausumaehdotus

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin mielenterveyspalvelujen riittävän saatavuuden varmistamiseksi sekä kohdentaa hyvinvointialueille riittävät resurssit palveluihin pääsyn nopeuttamiseksi koko maassa.

Helsingissä 9.11.2022

Arja Juvonen ps
Kaisa Juuso ps
Minna Reijonen ps